

nagyobb nehézségeket rejt magában, mint képzelte volna.

Charles Booth, az üdv hadseregének láng-lelkű vezére, állami nyugdíj létesítését tartja a leghelyesebbnek. Huszonöt millió font sterlinget szánna e célra; s működése inkább agitáció, a közvéleményt rábírni, hogy ez összeget az állami pénztárból a munkások nyugdíjára eszközölje ki.

Az állami segélyezés Angliában ismét sokféle akadályba ütközik: számos rossz tapasztalatot tettek ott a folyton reformált szegény-ügyi törvénnyel. Ezért a Booth állami nyugdíjának sok heves ellenzője akadt. És méltán, mert a részegest és semmittevőt, a ki csak arra vár, hogy elérje a kort, a mikor az állam tartja el, épp úgy segitene az állam, mint a ki érte fáradt! Már pedig hol van az a fórum, a mely eldöntse: ki az az »integer vitae scelerisque purus« a ki megérdemli az állam kenyerét. S fellázadt Booth tervei ellen az angol nemzeti önérték is: »az önségély neve hangzik még oly jól ebben az országban, — írja az »Economic Review« — »mint az államsegély!«

A kivitel módjai körül ingadozik az angol társadalom, míg az Antipodákon egyik gyarmata, Uj-Seeland, már meg is hozta általános nyugdíj-törvényét, mely szerint az állam évi jövedelmének bizonyos részét az elagottak eltartására áldozza. Kis állam ez: hétszáz ezer lakossal, a hol ugy szolván minden ember ismeri a másikat; pénzügyi viszonyai rendezettek, államadóságai folyton fogynak; sokkal könnyebb volt tehát a feladat megoldása, mint az anyaállamban.

Dánia és Svédország is — mindkettő kis állam — gondoskodott az ipar elagottjainak utolsó napjairól. Nagyjában a német szervezést követték, melyet az angol irodalom »Insurance Compulsory System«-nek nevezett el. Hazánkban is e rendszer látszik legczélsebbnek, annál inkább is, mert a betegsegélyző-pénztárak befizetési rendszerükkel már preczedenst képeznek. A főnehézség, melyet meg kell oldanunk, az, hogy nálunk a kisipar még igen nagy tért foglal el, az államsegély melletti kötelező önbiztosítás a munkásoknál még alkalmazható lenne, de miképp vihetnők ezt ki kisiparosaink számára?

Dr. KÁRMÁN ELEMÉR.

Az „Ezer ház“.

Budapest, december 5.

A rákos-kereszturi határban a múlt hónapokban hirtelen egy kis falu keletkezett. Mintha csak a föld alól emelkedtek volna földszintes, vörös-cserépszindelyes, egy-két ablakos apró téglá házacskái, néhány hónap alatt kész volt a falu ötszáz házzal. (Erdélyben városnak is beillenek.) A többi alföldi és felföldi községektől abban különbözik, hogy szép, szabályos utcái, meglehetősen egyformán épített, egyforma tiszta épületei vannak, továbbá, hogy több a háza, mint a lakója.

Ezer háznak hívják a telepet, mivelhogy, a kik tervezték, ezer ilyen egy családnak szánt épületre gondoltak, de talán jobb volna az elnevezés, ha *Munkás-falu*-nak hívnák, mivelhogy a budapesti munkásnép részére épült, s budapesti munkások lakják, mint háztulajdonosok. Már most tessék panaszkodni, hogy a fővárosi munkás éhen hal, a mikor könnyűszerrel háztulajdonossá is válhatik! Arra van tudniillik az egész falu terve alapítva, hogy a budapesti munkás sokkal kevesebért, mint a mennyit a fővárosban, a fülledt levegővel telt három-négyemeletes bérkaszárnnyakban lakbér fejében fizet, házat szerezhesse s egyuttal életét is biztosíthassa minden szerencsétlenségre és családját is az ő halála esetére.

Százötven forint alul a városban egyszobás, konyhás lakást talán nem is kaphatni. Két szoba és konyha ára kétszáznegyven forint a legminimálisabban véve is. És az ilyen lakás vagy kint van a város szélén, vagy fönt a harmadik-negyedik emeleten, vagy lent a pinczével egy szinten. Még jó, ha nem a pinczében. Munkás-ember pedig egy-két szobás lakásnál nagyobb nem tarthat. Nem futja a kereset, ha még olyan ügyes, értelmes ember legyen is. E mellett azután, különösen, ha gyermeke van, kötelek a szomszéd-lakók, a házigazda, a főházmester, az alházmester és más mindenféle, házhoz tartozó

perszóna hetvenedéseit tünni. Mivelhogy a szegény ember hivatása a módosak között főfoképpen a türés.

Volna egy mód, a melylyel ezt kikerülhetni, az hogy az ember a szomszéd falvakba költözködjék. Így azonban a fél fizetés ott marad a vasúti pénztáraknál.

Régóta panaszkodott már e miatt a munkásnép, évekig tervezgették itt is, ott is, de a bökkenő mindenképpen a kezdethez szükséges pénzösszeg volt, azokon a kisebb-nagyobb defektusokon kívül, a melyek minden tervezetnél többé-kevésbé szemmeláthatólag mutatkoztak.

Boldogult Fack miniszteri tanácsos vette kezébe az ügyet, az szerkesztette meg ugy a tervet, hogy az azután teljes mértékben alkalmas is lett a megvalósításra. Fack alapelve az volt, hogy a munkás minden előzetes befektetés nélkül, a lehető legkisebb és legkedvezőbb törlesztés mellett kapja meg olyan háznak a teljes tulajdonjogát, a mely egy család befogadására elég tág; a munkás az ő tulajdonjogában háborítatlanul maradjon szerencsétlenség, munkaképtelenség esetén is s ez a tulajdonjog bármikor tehermentesen szálljon a kenyérkereső nélkül maradt családra, szóval, hogy a tulajdonjog életbiztosítással legyen kombinálva.

Megalakult a *Munkás-otthon* szövetkezet, a melyet Fack tanácsos vezetett. Kikeresték a legalkalmasabb területet, a mely az egyik legélénkebb forgalmu vasuti vonalon, a rákos-kereszturi vasúti állomás mellett van (tizenöt-husz percnyire a fővárostól). Következett maga az építés plánuma. Ehhez megállapították, hogy százhatvan négyszögöl területet ezen egy-egy szoba konyhából álló ház és a szükséges melléképületek összevéve képeznek *egy házrészt*. Két szobás háznak *másfel*, három szobásnak *két házrészt* felel meg. Egy házrészt kerül a telek, az épület értékét és az életbiztosítási összeget mind egybevéve *kétezer* frtba. Az összeget a tulajdonos a beköltözéstől számítandó huszonhat év alatt törleszti le, úgy, hogy évenként fizet: a 2000 forint után 4 százalékos kamatot, törlesztési részleteket — a mi összesen 130 forint, — továbbá a biztosításra 30, mind összevéve 160 forintot. Kevesebb az egész összeg, mint a mennyiért egy valamire való egy szobás, konyhás lakást bérben kaphatni. Pedig ebben benne van az apróság ingyenes ovodáztatása, népiskoláztatása is. A 160 forint negyedévi, havi, vagy heti részletekben is fizethető. A huszonhat év letelte után a ház teljesen tehermentesen a tulajdonosé, az életbiztosítás ellenben megszűnik, a tulajdonos többé munkaképtelenség vagy halál esetére nincs biztosítva. Ellenben ha a halál vagy munkaképtelenség előbb bekövetkeznék, az illető vagy örökösei többé törlesztéssel nem tartoznak, az épület adósságmentesen az illető vagy örökösejé.

A terv nagyszerű volt, de pénz kellett mindjárt a kezdethez is. A kormányhoz kellett fordulni és a kormány, mint rendesen, ha munkások érdekeiről van szó, most is bőkezű volt. Ugyszólván minden miniszter tett valamit a papíron levő munkás-otthonért. Az egyik kölcsönt, a másik olcsó épületanyagot, a harmadik vasuti kedvezményt adott s mikor a kormány támogatása ilyenképpen biztosítva volt, jött a magyar kereskedelmi bank, a mely az egész építkezés finanszei-rozására vállalkozott.

E közben Fack miniszteri tanácsos, az ezen dolog főfőszlopa kidőlt, meghalt s a szövetkezet vezetésére báró *Fiáth* Miklós országgyűlési képviselőt kérték föl, a ki *Szigethy* István posta- és táviratíró, dr. *Glück* József orvos, *Kiss* Adolf betegsegélyző-pénztári titkár, *Deutsch* Jakab magyar-államvasuti fogalmazó, *Kürschner* Jakab betegsegélyző-pénztári titkár, szövetkezeti előjárók és negyvenöt kétkézi munkás választmányi tag segítségével az ügyet sikerre is vezette.

A múlt évben a tervbe vett ezer házból ötszáznak a felépítéséhez fogtak egyszerre s a nyáron el is készült valamennyi. Gazdája azonban csak *háromszázhuszonhat*nak akadt, ennyi most a szövetkezetnek a tagja. Háromszázhuszonhat munkáscsalád költözött ki november elsején a fővárosból az új telepre. Májusra ismét nagy sereg háztulajdonos válik majd ki Budapest szegény munkásnépéből, mert a szövetkezetben napról-napra egymást érik a jelentkezők. Leginkább vasuti és gyári munkások, de van közöttük sok kisiparos, sőt napszámos is.

Nagyon csinos, eleven kis falu ez. Az ország legszebb faluja. Naponkint hat vonattal juthatni Budapestre oda, ugyanannyival vissza s az utiköltés oda-vissza harmincz krajczár.

Budapest, december 5.

A szövetkezeti ügy győzelme Kanadában. Így nevezik a »Canadian Magazine« májusi száma a kanadai mezőgazdasági termelő-szövetkezetek bámulatos haladását. 1864-ben alakult az első sajtgyár s a múlt évben 2759 sajtgyárt (Cheese-factory) és 762 tejtermékgyárt (creamery) mutat fel a kanadai statisztika. A majoros, a ki a tejet szolgáltatja, a sajt és vajkészítő s a szállító tagjai e szövetkezetnek, mint termelők s mint fogyasztók. Működésükkel e téren háromszorosan meghaladják az egész Egyesült-Államok termelését. Jó táplálékkal látják el önmagukat s nagy nyereségre tesznek szert a kivitel útján, — nem mint mi, a kik, a míg a vajkivitel dédelgetjük, idebenn keresve-kereshetjük főleg a vidéken a jó vajat!

Munkásházak és munkásnyugdíj. Mind e két kérdést kapcsolatosan kívánta megoldani Edward Thomas évekként ez előtt egy angol folyóiratban megjelent cikkében. Munkásházakat kellene szerinte az államnak tömegesen építeni, a befolyó jövedelemből egy külön alapot teremteni s e külön alapról látni el gazdasági kezeléssel a munkásházakban lakó egyének nyugdíját.

Munkásnyugdíj Koppenhágában. 1891. január 1-én emelkedett törvényerőre Dániában az ugynevezett nyugdíj-törvény s a fővárosban immár szép eredményeket mutat fel. 400.000 lakosa közül 5339 személy jelentkezett 1892-ben segélyért s 1893-ban 4635-öt (1382 férfit, 3252 nőt) látott el a város 1110 hozzá tartozójával 1 és 1/2 millióból, melyhez állam s város megfelelő arányban járult.

Az elagottak felkeresésére felügyelőket tartanak, a ki megvizsgálja az igénylők viszonyait, ott tehát a köz megy a szegény után, nem úgy, mint szép fővárosunkban, a hol a szegény órahosszat koptathat a hivatalok szép ajtóin!

Az ellátás maximuma 300 korona, a mely, a mennyiben az u. n. aggházakban hely van, ott természetben szolgáltatatik ki, egyébként pénzben. S a tudósítások joggal állítják, hogy a nyomor jelentékeny mérvben csökkent ez uton.

Az Athenaeum r. t. kiadásában megjelent:

Házassági perek

és Eljárás

a házassági perekben.

Irta

Knorr Alajos

köz- és váltóügyvéd, nyugalmazott kir. ítélőtáblai bíró, a vaskorona-rend III. o. lovagja.

Ára angol vászonkötésben 1 frt.

Kapható az „Athenaeum“ r. társulatnál Budapesten, VII-ik kerület, Kerepesi-út 54. szám, valamint minden könyvkereskedésben.